

1. Inleiding

De jaren zeventig. Burgers worden mondiger en actiecomités schieten als paddenstoelen uit de grond. Soms verdwijnen ze even snel als ze gekomen zijn, maar niet Red de Voorkempen. Een van de eerste acties die naam waardig, afgezien van de al veel oudere actie voor het behoud van de Kalmthoutse Heide, was de strijd voor het behoud van het Noordkasteel in Antwerpen. Het verzet werd daar onder meer aangetrokken door Roeland DIRKS, één van de eerste secretarissen van de Bond Beter Leefmilieu. Een andere massale verzetsactie was die tegen het tracé van de E-19 door het Peerdsbos. Intussen waren op de rechteroever al vier polderdorpen tegen de vlakte gegaan voor de uitbreiding van de Antwerpse haven: Lillo, Oorderen, Wilmarsdonk en Oosterweel.

Onze drukkingsgroep ontstond ook rond de havenproblematiek : de plannen voor de bouw van een kanaal voor de duwvaart, helemaal van Oelegem tot Zandvliet, 30 km. lang, dwars doorheen de Voorkempen. Hoogtepunt van het protest tegen dit kanaal was een fietstocht in 1975 naar het kabinet van staatssecretaris voor Leefmilieu Karel POMA in Brussel. Daar werden 85.000 handtekeningen afgegeven tegen de aanleg van het kanaal, ook al waren de onteigeningen al voor een deel doorgevoerd.

Elke groep heeft zijn voortrekkers en zijn medestaanders. Het mag overduidelijk zijn dat geen enkele voortrekker ook maar iets kan bereiken als hij niet vast kan rekenen op een ploeg super-overtuigden die, ieder voor zich, hun leeuwenandeel in het ontwikkelen van een visie en in het uitvoerende werk op zich nemen.

Dat was bij Red de Voorkempen niet anders. Al die milieustrijders hebben er hun schouders onder gezet om 5000 fietsers samen te brengen op de Grote Markt, of om 700 Trietselingen in een trein te krijgen, of om 85.000 handtekeningen te verzamelen : een ongeëvenaard aantal voor een kwestie die, hoe dan ook, beperkt bleef tot één regio.

2. Erelijst 1

Milieuleeuw(inn) en zoals John ANDRIES, Roger ARNHEM, Jan BELLEFROID, Ward BELMANS, Alfons BERGEN, Piet BETTREINS, Marc BLOMMAERT, Peter BODART, (broer) (...) BODART, Ward BORMS, Martha BROECKX-GUEBELLEALUWE (Westmalle), Leo CAUTEREELS, Alma CELIS, Toon CLAESSENS, Piet COPPENRATH, J. (...) COX (Brecht), Charles DE BUYSER,

Reinhilde DE CLIPPELERE, Rom DE COCK, Piet DE GEZELLE, Fik DENISSEN, Guido DE KEYZER, Jul DE LIE, Dirk DEMEY, Alfons DE ROECK, Pieter DE ROECK, Jan DE SCHUTTER, Dirk DUBOIS, Karel GEERTS, Lode GEERTS, Piet GILLARD, Stef HAESAART, Jules HANSSSEN, Karien HANSSSENS, Hugh HELLER, Walter HELSSEN, Wilfried HENDERICKX, Lily en Dion HEYDE, Ludo KOCH, An KRINGHS, Leon LEMBRECHTS, Jacques LEFRANCOIS, Robert LENAERTS, Marcel LEYSSENS, Jan LION, Erik LUYCKX, Frans MARIËN, Fons MEES, Ludo MEESTERS, Staf MERTENS, Paul MESDAGH, Rob MOOREN, Louis MULQUET, Wim NACHTEGAELE, Raymond NIEBERDING, Maurits PALINCKX, Paul PALS, Walter PAULUSSEN, Bob PEETERS, Hilde PEETERS, Staf en Ruintje PEETERS, Jaak PISELE, Walter RESSELER, Albert SCHOENMAECKERS, Aloïs SLEDESENS, Jules SLEMBROUCK, Clara SMOUT, Edwin SOMERS, Marc SPAEPEN, Bob STAFFORD, Paul STAES, Louis en Molly STES, Eddy STUER, Paul en Jan STRYCKERS, Etienne SWAANS, Dirk SYMENS, Piet TIBOS, Roger TORREMANS, Hugo VAN ACHTEREN, Peter VAN ACHTEREN, Dirk van AZIEGHEM de COMBE, Lydia VAN BOUWEL, Lode VAN CAMP, Jan VAN CLEEF, Kris VAN HAM, Elien VAN DE KEERE, Walter VAN DER AVERT, Lizy VAN DER ES, Rik VANDERHAEGHEN, Hanje VAN DIJCK, Frans VAN DIJCK, Bart VAN DORMAEL, Paul VAN DYCK, Frans VAN GENECHTEN, Frank VAN LEEMPUT, Robert VAN PUT, Machteld VAN MOL, Wim VAN ROSSUM, Paul VANTHILLO, Marcel VAN WAEREBEKE, Rik VENNINCKX, Marc VENNEKENS, Rik VENNINCKX, André VERBEECK, Karel Ver BERNE, Pol VERBIEST, Staf VERBIEST, Richard VERGAELEN, Walter VERHAEGHE, Ivo VERMEIREN, Luc VERSTEYLEN, André VERVOORT, Suzy VLEUGELS, Hugo VOLDERS, Bob VRANCKEN, Paul VRANCKEN, Paul WARMENBOL, Daniël WILLAEYS en Aleide LAGROU, Bie WOUTERS, Dirk WOUTERS, Martine WOUTERS, Leo WOUTERS, Dirk WUYTS en zovele anderen hebben een flink deel van die 40 jaar gedragen. Red de Voorkempen rust nu op andere, al even stevige schouders. De generatiewissel is volop aan de gang.

Naast al die andere figuren van de pers, van de universiteiten, van de andere milieugroepen die jarenlang hun beste beentje voor en achter de schermen hebben gezet om de hele zaak met succes te kunnen afronden.

Erelijst 2

In de loop van zijn geschiedenis is Red de Voorkempen en al zijn aangesloten actiecomités actief geweest op vele terreinen. Van de (Nederlandse en Vlaamse) afvaltransporten langs het Albertkanaal in Schoten, in de Antwerpse haven en in de kleiputten van de (Voor)kempen, naar de bescherming van het Zoerselbos dat

compleet verkaveld dreigde te worden, van het vermelde kanaal voor de duwvaart tot de acties tegen de aanleg van de Grote Ring die beide een rechtstreekse en massale aanslag dreigden te vormen voor de hele Voorkempen, van talloze verkavelingen en illegale sportcentra naar verpestende slachthuizen, van de aanleg van crossterreinen tot het verzet tegen de uitbouw van grote industrieterreinen zoals De Keer in Wommelgem, van grootschalige verkeersinfrastructuur (reuze rondpunt te Wommelgem, tweede goederenspoorlijn, Oosterweelverbinding) naar de lawaai-, verkeers- en stankoverlast van (haven)bedrijven, van het Economisch Netwerk Albertkanaal naar het overleven van het dorp Doel: de lijst is lang, die van de verloren veldslagen is dat ook.

Maar doorgaans haalde Red de Voorkempen zijn slag thuis, dikwijls tot onze eigen verwondering. Zelfs het feit dat de club na 40 jaar nog altijd bestaat en de sfeer van kameraadschap intact is gebleven, mag op zich al verbazingwekkend zijn.

3. Altijd positief

"Jullie zijn overal tegen". "Och, er is toch niks meer aan te doen." "Ge kunt de welvaart niet stoppen". Het zijn maar enkele van de vele doodoeners die we onderweg te slikken kregen. Maar we hebben ze overleefd: vooral omdat wij, principieel, constructieve en positieve mensen zijn die opkomen voor de vele milieu- en natuurlijke waarden. We hebben niet de neiging om met z'n allen achter de groene spuwbak plaats te nemen. Dat wij, bij de bescherming van die kwetsbare waarden, doorgaans verplicht zijn initiatieven te bestrijden die deze waarden dreigen aan te tasten, is niet onze keuze. Daarom doet het ook zo'n deugd dat we, - nog veel te weinig -, onze schouders kunnen zetten onder (overheids)initiatieven die we uitstekend vinden. En die zijn er gelukkig ook.

Zoals de oprichting van een regionaal landschap "De Voorkempen", een project dat het provinciebestuur op poten zette nadat wij het, al meerdere jaren voordien, zelf aan de provincie en de betrokken gemeenten hadden voorgesteld. Intussen zijn er vier regionale landschappen in de maak in de provincie Antwerpen. Maar dat van de Voorkempen werd, door de bestendige deputatie zelf, onlangs nog "de moeder van de regionale landschappen" genoemd in de arrondissementen Antwerpen, Mechelen en Turnhout.

4. De komende generaties

Er zijn vele motieven die een mens ertoe aanzetten om, samen met zovele anderen, het milieu, de natuur en het landschap te verdedigen, met inbegrip van de correcte plaats die de mens daarbij inneemt. Respect voor oorspronkelijkheid is er één van. Een onbaatzuchtige inzet voor zachte waarden is een tweede. Respect voor de democratie, voor inspraak en samenspraak is er ook eentje dat kan tellen. Maar wellicht is de diepste motivering te zoeken in de rechten van de komende generaties: wij hebben de verdraaide plicht de eigen leefruimte van onze kinderen en kleinkinderen waarvan we zeggen dat we ze toch zo graag zien, zo leefbaar mogelijk te houden en ze zo aan hen door te geven. Het is dus een kwestie van liefde.

Maar dat is niet wat in feite gebeurt. Sinds 1984 verbruiken we met z'n allen meer van de aarde dan die aarde zelf produceert. We zijn het leven zelf dus aan het vernielen.

De strijd is niet gewonnen en zeker niet voorbij. Tot vandaag is Vlaanderen in het algemeen en Groot-Antwerpen met inbegrip van de Voorkempen in het bijzonder, één van de meest bedreigde streken ter wereld inzake open ruimte, luchtkwaliteit (zoals fijn stof), concentratie van chemische en petrochemische bedrijven, chaotische mobiliteit met allerlei verbindingen van vrachtwagens, goederentreinen en binnenschepen. De spanning tussen leefmilieu en volksgezondheid, leefbare ruimte en leefbaarheid blijft enorm en plaatst ons ook vandaag nog altijd voor enorme uitdagingen, crisissen inbegrepen.

Het blijft dus vele uren van onze tijd kosten. Graag en altijd met de glimlach, daar niet van. Ook al hebben sommigen onder ons daar hoe dan ook een zware prijs voor betaald.

5. Democratisch besef

Intussen was er bij de bevolking van de Voorkempen een fundamenteel besef gegroeid dat tot vandaag nog sterk leeft: het besef dat als de bevolking iets echt niet wil, het er dan ook niet komt.

Jarenlang heeft één of ander zwaard van Damocles boven de streek gehangen : de dreigende aanleg van het kanaal, de aanleg van de Grote Ring of - in taal van vandaag uitgedrukt - de A-102, het tweede goederenspoor (eerst gepland op het tracé van het kanaal voor de duwvaart, later op het tracé van de Grote Ring of de A-102) : de jongste 40 jaar hing er altijd wel een zware dreiging in de lucht. Dat werkte verpletterend op de plaatselijke bevolking : hoe werd zij

verondersteld van haar eigen streek te houden, als die voortdurend bedreigd werd door één of ander mega-project met massale landschappelijke vernielingen als gevolg? Tientallen jaren lang werd de bevolking van de Voorkempen op die manier opgejaagd, er was altijd wel wat. Na 40 jaar is het dan ook hoog tijd voor wat ruimtelijke rust: de zekerheid dat de Voorkempen minstens voor 40 jaar met rust wordt gelaten.

Mede daarom hebben wij destijds het plan gelanceerd voor de oprichting van een regionaal landschap "de Voorkempen" om, eindelijk, aan de (her)opbouw van de streek te kunnen werken, met waardering voor de kwaliteiten ervan en met respect voor haar eigenheid en oorspronkelijkheid: natuur, landschap, monumenten, cultuur, tradities.

Om de mensen dus toe te laten om via een regionale aanpak de eigen identiteit van hun "thuis" in de verf te zetten en zich daar goed bij te voelen.

6. Een kwestie van kwaliteit

Uiteraard hebben wij niets tegen de Antwerpse haven en juichen wij haar grote economische belang, haar tewerkstelling en haar bron van welvaart toe. Maar de haven zal dringend moeten leren om als goede buur om te gaan met haar omgeving. Dat blijkt onder meer bij het drama van de 400 inwoners die Doel vandaag nog telt. De industrie is uiteraard een onmisbare en uiterst welgekomen factor in de samenleving van vandaag en zij bezorgt ons veel noodzakelijke inkomsten en welgekomen comfort. Maar zij staat ten dienste van de mens en niet omgekeerd.

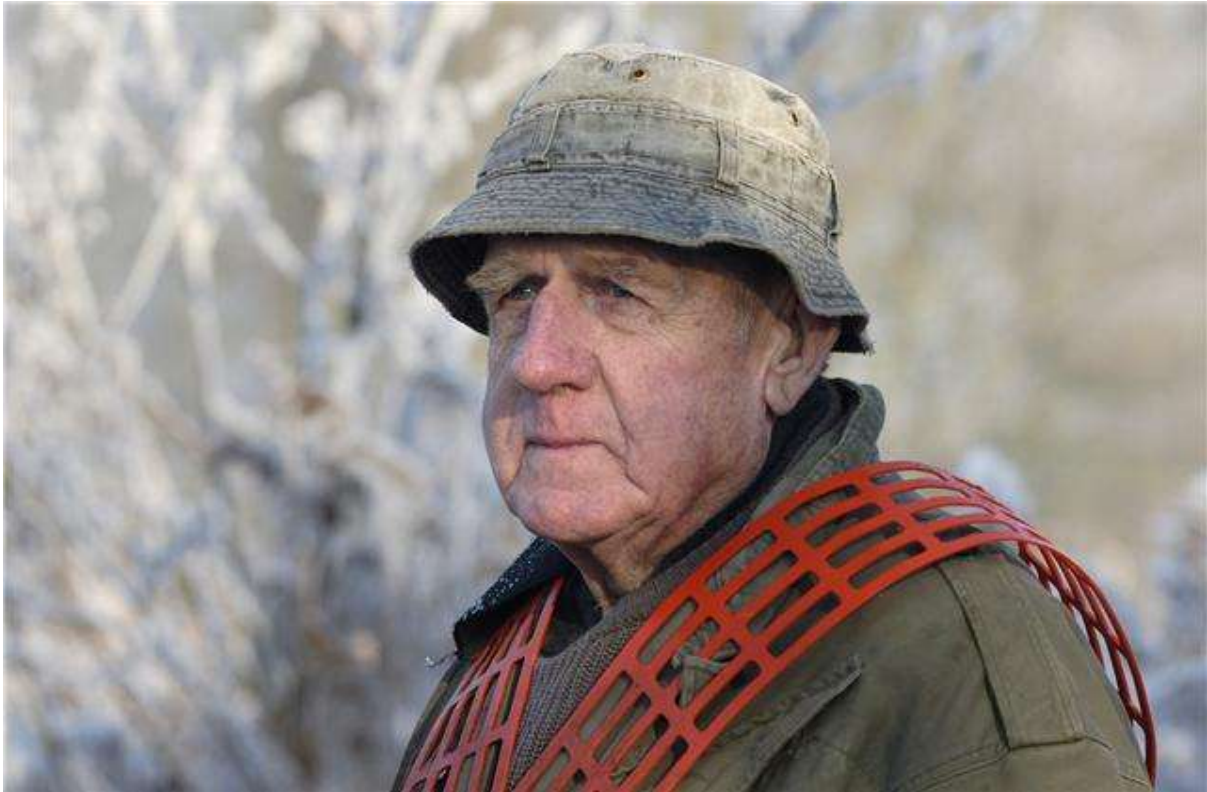
Dat alles raakt de wortels van onze cultuur: de kunst van het samengaan en samenleven. De bekwaamheid en de openheid van beide zijden om de spanningen tussen economie en ecologie, tussen wonen en open ruimte, tussen landbouw en natuur aan te kunnen en op een evenwichtige manier te behandelen. Ecologie is een essentieel onderdeel van de economie, en de economie is in de eerste plaats gebouwd op spaarzaamheid en niet op verspilling en verkwisting.

Zoals een kwaliteitsvolle open ruimte met haar waarden inzake natuur, biodiversiteit en landschap onder meer de kwaliteit van de woonomgeving moet garanderen. Zoals landbouw én natuur beide de beschermers zijn van de open ruimte, zonder dewelke hun beider voortbestaan niet mogelijk is.

Het heeft dus allemaal te maken met de grondwaarden van onze samenleving, met de essentie van onze beschaving en met het respecteren van een minimumdrempel aan kwaliteit waar we niet onder gaan. En dat is de eerste en

belangrijkste opdracht voor elke leefmilieuvereniging, voor elke politieke partij, voor elke landbouwer en voor elke industrie.

7. De pioniers

Foto: Marcel Verbruggen

Red de Voorkempen is ontsproten aan het brein van natuurbeschermer van het eerste uur, Marcel VERBRUGGEN. Marcel (84) woont al geruime tijd in 's-Gravenwezel en zag daar onder meer baron Gillès de PELICHY, notoir bewoner van het kasteel van 's-Gravenwezel, de prachtige beukendreef naar zijn kasteel - niet voor niets "kathedraaldreef" genoemd - omhakken (1969).

Ook andere projecten in de gemeente werkten danig op zijn groene zenuwen en samen met enkele dorpsgenoten trok hij te groenen strijde. De namen van die eerste actiegroep wisselden aanvankelijk (1970) : "Actie 's-Gravenwezel", of "Vrijwaring Natuurschoon 's-Gravenwezel" tot " 's-Gravenwezel Vijf Voor Twaalf".

OP 16 januari 1969 schreef Marcel VERBRUGGEN een eerste brief naar de pers: " Als lid van het Actiecomité vrijwaring natuurschoon 's-Gravenwezel houd ik er aan U mijn mening betreffende 'Doen voor Groen' mede te delen.

Het aan de kaak stellen van de vernietiging van het natuurschoon in de Voorkempen heeft ongetwijfeld bij vele mensen de ogen geopend..."

In het Nieuwsblad van juni '70 had men het over "de oprichting van "Groenactie Voorkempen", onder impuls van Marcel VERBRUGGEN". De voorzitter van het groencomité van Schoten, Lode VAN CAMP, had het in een brief van die periode over "Voorkempen-Groen".

Die eerste actiegroep in 's-Gravenwezel hield zich bezig met afvallozingen in beken, met de rangschikking van het groot kasteel van 's-Gravenwezel en van het Kattenhof, met de 60 bedreigde eiken langs de St.-Jobsteenweg, samen met die van de baan naar Schilde goed voor 275 bomen waartegen zowat 200 betogers protesteerden op 18 juni '70 - de laanbomen staan er nog), met dreigende verkavelingen die vrijwel overal massaal knaagden aan het landschap van de Voorkempen zoals in het domein "Driehoek" in Schilde (de glorie dagen van verkavelaarster mevr. DEYNE, burgemeester Karel BORSTLAP en de wel heel aparte rol van hun medestander CEULEMANS), stortplaatsen en wat nog allemaal meer.

Marcel VERBRUGGEN filmde toen al jaren voor het leefmilieuprogramma van de toenmalige BRT en bracht onder meer allerlei aanslagen op de Vlaamse natuur in beeld, gesteund door zijn producer Piet VAN DE SIJPE en Monique DELVAUX. Zij hebben de natuur- en leefmilieubeweging in Vlaanderen in belangrijke mate in gang geduwd, zo onder meer "Red de Voorkempen". Het begon met het programma "SOS Leefmilieu" dat o.m. te keer ging tegen vogelvangst en drijfjacht. "Boomalarm" volgde, wees op allerlei massale boomkappingen, vooral langs de Kempense wegen. Dat programma deed een reeks van groencomités in Vlaanderen ontstaan en leidde tot de oprichting een 20-tal groencomités in de (Voor)Kempen. Lambert VAN DE SIJPE lanceerde dan de boomplantdagen. De eerste had plaats op 20 en 21 maart '70.

Naast 's-Gravenwezel startten groepen in Schoten, St.-Job, Wijnegem, Schilde, Oelegem, Halle, Westmalle en Wommelgem. Zij besloten zich te verenigen in een regionale groep, "Redt de Voorkempen". De groep telde aanvankelijk 28 leden. Naast vertegenwoordigers van de groencomités van de Voorkempen rekruteerden de oprichters ook afgevaardigden van de culturele verenigingen. In Schoten alleen al sloten 11 culturele verenigingen zich aan bij "Redt de Voorkempen". Uiteindelijk leidde het grote aantal aanwezigen zelfs tot plaatsgebrek bij vergaderingen.

De "Aktiegroep Polders Leefmilieu" (APOL) heette toen nog "Algemeen Polders Verbond" en in Zoersel heette de club "Werkgroep Informatie Leefmilieu" (WIL).

Opvallend was toen de geregelde samenwerking tussen milieugroepen en de Boerenbond (ze moeten het immers allebei hebben van de bescherming van de open ruimte).

8. Eerste groen manifest

De samenkomsten gingen o.a. door in het cultuurcentrum "De Reinaert" aan de Eikenlei 41 te St.-Job of, zoals op 3 december '70, in het kasteel van Schoten. In persberichten (o.a. het Gemeentebled) van begin juli '70 dook de naam op van "Redt de Voorkempen", met als voorzitter Jan BELLEFROID en secretaris André VERBEECK, waarvan het volledige archief nu berust bij de heemkring "De Drie Rozen" van 's-Gravenwezel. Op 26 september van datzelfde jaar lanceerde "Redt de Voorkempen" een groen memorandum bij wijze van manifest bij de toenmalige verkiezingen. Dat in een periode dat het gewestplan nog het "Schelde-Dijleplan" heette.

De agenda van bv. 22 juni '70 was al duidelijk regionaal van omvang van de bescherming van de laanbomen aan de St.-Jobse steenweg tot de motorcross op het Fort-2 te Wommelgem. Er was ook al sprake van "de aanleg van het verbindingskanaal" : het kanaal voor de duwvaart Oelegem-Zandvliet. De eerste protestgolf tegen de aanleg van dit kanaal barstte al in '69 los. Op 25 september '70 kwam Fons VAN STAPPEN, toen persattaché van de minister van Openbare Werken, praten in "De Reinaert" over "de duwvaart in de Kempen".

Ook de rol van politici die een nefaste rol speelden, werd belicht. Politici zoals Jos DE SERRANO die in de Kempen een storm van woede en protest deed losbarsten als gevolg van zijn grootschalige ruilverkavelingen die het kleinschalige landschap van de Kempen herleidden tot een kale landbouwvlakte waar de industriële landbouw vrij spel kreeg en zoveel kleinere boeren de ploeg aan de haak moesten hangen.

Het secretariaatsadres was die eerste jaren gevestigd bij André VERBEECK aan de Jachthoornlaan 37 te 's-Gravenwezel. Het doel luidde : het bundelen van de strijd tot het behoud van het natuurschoon en definitief een einde te maken aan de vernietiging van het leefmilieu in onze omgeving. Beslist geen kleine opgave : we hebben er, veertig jaar later, nog altijd de handen mee vol.

Eind '70 viel dan stilaan de "t" van "Redt de Voorkempen" weg.

9. Het kanaal

In '69 ontstond dus al een eerste protestgolf tegen het geplande kanaal voor de duwvaart dat van Oelegem helemaal tot Zandvliet zou lopen, 30 km lang door de zandgronden en de kwetsbare natuurgebieden, bossen en kasteelparken van de Voorkempen. In mei en juni '70 verschenen de eerste onheilspellende berichten in Gazet van Antwerpen. Ze richtten de aandacht vooral op de vijvers van De Mick te Brasschaat die dreigden uit te drogen onder de invloed van de voorziene werken aan de E-19 te Schoten, naast de Brechtse baan : in feite een eerste gegraven stuk duwvaartkanaal. De vraag werd toen gesteld hoe de natuur en de bodem zouden reageren op een kanaal van 30 km lang en 120 meter breed.

Die eerste protestgolf zette toenmalig minister van Openbare Werken Jos DE SAEGER ertoe aan de kosten te laten berekenen van een lang en een kort tracé (van Wijnegem naar het 7de havendok). Uiteindelijk werd gekozen voor het lange tracé : het was goedkoper omdat er minder (dure) gronden moesten worden onteigend.

De werken begonnen op 1 juli '70. De protestkreten van '69 en '70 doofden stilletjes uit. De brug aan de E-19 - met het stukje kanaal - te Schoten werd gebouwd en er werd een groter stuk kanaal gegraven om zand te hebben voor de ophoging van de autoweg. De gevreesde uitdrogingsverschijnselen voor de nabijgelegen vijvers van de Mick deden zich, na dit eerste stukje kanaal, inderdaad voor. Wat zou het dan worden als heel het kanaal zou worden uitgegraven ?

Enkele jaren later publiceerde journalist voor De Standaard/Het Nieuwsblad Paul STAES een artikelenreeks, tussen 8 en 29 maart '73, in het Nieuwsblad-Antwerpen over de omvang en de mogelijke gevolgen van het kanaal voor de duwvaart. Iers ere-consul DE ROECK had hem de basisinformatie bezorgd. De man woonde aan de Miksebaan in Brasschaat, zo ongeveer middenin het geplande tracé. DE ROECK geloofde niet dat er tegen het kanaal nog iets te doen was. De werken waren aan de gang "en", zo zei DE ROECK "wij zijn het slachtoffer van onze communautaire moeilijkheden : Zeebrugge kreeg zijn zeehaven, Luik wou het duwvaartkanaal en krijgt het. De prijs die Vlaanderen moet betalen, telt niet."

10. Gewicht van de media

De artikelenreeks wees vooral op :

- *de omvang van het kanaal: 30 km lang en 200 m breed (breedte van de wateroppervlakte en de aangrenzende wegen), samen 681 ha. groot, dwars doorheen 8 gemeenten en door de groenste gebieden van de Voorkempen ;*
- *de dreiging voor gronduitdroging en afsterven van bos en natuur, en dit aan beide oevers van het kanaal tot diep in het achterland : de Voorkempen bestaat uit zandgronden en ligt op de kam van het Schelde- en Maasbekken, een zone waar veel beken ontspringen en die dus zeer gevoelig is voor uitdroging. Prof. in geologie ANTOINE van de KUL vreesde voor een verlaging van het grondwaterpeil met 9 m. ;*
- *dat betekende ook een bedreiging voor de waterwinning van de PIDPA te Brasschaat aan de Mikse baan ;*
- *het voor de hand liggende risico voor industriële "valorisatie" van de kanaaloevers met industriële vestigingen en de aanleg van een autoweg en van pijpleidingen langsheen het kanaal ;*
- *de betekenis die het kanaal zou krijgen als "planologische grens" (tot aan het kanaal zou dan het grootstedelijk gebied-Antwerpen lopen en van daar af zou het buitengebied beginnen) ;*
- *de visuele hinder, de vervuiling en het lawaai van scheepvaart en industrie.*

In de artikelenreeks werd ook het verbreden van het Albertkanaal tot aan het Straatsburgdok voorgesteld als wisseloplossing.

De broer van Paul, Johan STAES, was journalist bij Gazet van Antwerpen. De oplage en dus de invloed van deze krant in het Antwerpse was veel groter dan die van Het Nieuwsblad. Johan baseerde zich op de artikelenreeks van zijn broer Paul, deed verder onderzoek en publiceerde enkele weken later een volledige weekeindpagina in Gazet van Antwerpen over de plannen voor het kanaal en de gevolgen daarvan. Daarmee heeft hij onder meer leraar Luc VERSTEYLEN in actie gezet. De tweede protestgolf gistte.

Zowat alle Antwerpse kranten of regionale Antwerpse redacties van de andere kranten publiceerden eveneens omvangrijke bijdragen over het kanaal. Paul schreef, onder het pseudoniem Ben DYCK, ook in de Antwerpse Koerier, een huis-aan-huis blad waarin hij, met de steun van de gebroeders COULIER die de redactie van de Koerier vormden, de lezers opriep om, via "Red de Voorkempen", handtekeningen in te zamelen tegen het kanaal.

11. De regionale dimensie van Red de Voorkempen

Foto: Paul Staes

Paul trok op bezoek bij Marcel en zijn vrienden van "Red de Voorkempen" : "Als je hier niets tegen onderneemt, mag je alle andere acties ook meteen in de kast opbergen, want dit overstijgt al de rest ruimschoots."

Een eerste samenkomst van gealarmeerde burgers in deze tweede protestgolf tegen de aanleg van het kanaal had plaats in de gemeentelijke jongensschool te St.-Job-in-'t Goor in september '72. Ze bracht een aantal groene burgers op de been die de spil zouden vormen van de actie tegen het kanaal. Paul drong aan op een gezamenlijke actie. Onder meer Piet COPPENRATH, Rik VANDERHAEGHE, Rob MOOREN en broer Johan sloten daarbij aan en een tweede samenkomst werd afgesproken.

Op 22 januari 1973 trad "Red de Voorkempen" alweer in actie om als "overkoepelend orgaan van de groencomités der Voorkempense gemeenten", het geplande duwvaartkanaal proberen te stoppen, hoe krankzinnig die ambitie ook mocht zijn : de onteigeningen waren al aan de gang. Sleutelfiguur werd Piet COPPENRATH, die werkte in een staalbedrijf aan de oever van het Albertkanaal en dus vertrouwd was met de hele maritieme en havengebonden situatie, die organisator en leider werd van de actie. Jezuiet Luc VERSTEYLEN, gedragen

door zijn opvoedingsinzichten in het onderwijs, werd de creatieve woordkunstenaar van de actie, Miel THIJS, leraar aan het Xaverius-college, stelde het "Duwvaartmanifest" samen, mee gesteund door collega-leraar Ivo VERMEIREN : een lijvig dossier over de hele kwestie. Marcel LEYSSENS uit Brasschaat en Rik VANDERHAEGHE, die onder meer het logo van de groep tekende, waren nummer vijf en zes van de ploeg, en Paul STAES onderhield de relaties met de pers en zorgde voor teksten, samen met zijn broer Johan.

Van de vroege jaren '70 af trachtte de jezuietleraar VERSTEYLEN zijn leerlingen aan het Borgerhoutse Xaveriuscollege warm te maken voor de zachte waarden via zijn herlevingsbeweging "Anders Gaan Leven", met als centrum de voormalige brouwerij te Viersel.

Op 12 maart '73 had een samenkomst over het kanaal plaats in de gebouwen van het RUCA. Rik VANDERHAEGHE was toen voorzitter van "Red de Voorkempen". Op 16 mei '73 had dan de eerste massale actie plaats : "Spaar je hectaar" (ook wel de "Duweling" genoemd), waarbij de leerlingen van VERSTEYLEN, THIJS en VERMEIREN, via een netwerk van een hele reeks scholen, het tracé onder elkaar verdeelden en interviews afnamen van de getroffen bewoners op het kanaaltracé. Luc had de scholen van Groot-Antwerpen opgeroepen om zich bij dit pedagogisch project aan te sluiten. De actie kende een opvallend succes en kwam uitgebreid in de pers.

De tweede actie, de "Fietseling" had plaats op 16 oktober '73. Zowat 5.000 fietsers van de betrokken gemeenten stroomden samen op de Grote Markt van Antwerpen. Een vijf minuten lang belconcert illustreerde de "anti-duwinvasie".

12. Dossierkennis

Vzw Leefmilieu Oelegem lanceerde, onder de leiding van Piet TIBOS, een affichecampagne met het bekende doodshoofd, het blijvende symbool van de strijd.

Er waren intussen al 37.000 handtekeningen ingezameld tegen het kanaal. Het zouden er uiteindelijk 85.000 worden. Eén van de hoekstenen van het protest bleek het dossier van Miel THIJSS, het Duwvaartmanifest. Het was voor de eerste keer dat milieucontestanten hun actie en wensen steunden op een stevig en lijvig dossier. "Contestatie op basis van een dossier", zo heette het. Na de samenstelling ervan werd op 29 maart '73 een voorlichtingsvergadering gehouden waarop alle betrokken gemeentebesturen werden uitgenodigd.

Aansluitend bij de voorlichtingsvergadering voor de gemeentebesturen probeerde het comité de gemeentebesturen ertoe aan te zetten een motie te stemmen tegen de aanleg van het kanaal. De motie, opgesteld door Red de Voorkempen, drong er bij de openbare besturen op aan alles in het werk te stellen om het duwvaartkanaal af te wijzen. Een oproep waar de gemeentebesturen een behoorlijk gevolg aan gaven.

Naast de massabetogingen en handtekening-inzamelactie ondernam Red de Voorkempen ook allerlei kleinere acties en sensibiliseringscampagnes om de bevolking uit het betrokken gebied te informeren via voorlichtingsavonden en debatten, waarbij onder meer bijzondere aandacht werd besteed aan jeugdraden en jeugdbewegingen. Tezeldertijd werd een informatiebundel onder de bevolking van de regio verspreid. Het bleek immers dat de bevolking van het bedreigde gebied vrijwel onwetend was over het geplande project.

De door Red de Voorkempen ingerichte informatiecampagne bracht de bevolking dan ook in het verweer, uiteindelijk tot ver buiten de betrokken regio.

13. Slechte zaak voor Antwerpse haven

De aanleg van het kanaal bleek in feite een slechte zaak voor de haven van Antwerpen omdat heel wat trafiek werd afgeleid van Antwerpen ten voordele van de haven van Rotterdam.

De vraag waarom Antwerpen dan zo aandrong op dat kanaal, leidde tot enige ontmaskering. Havenschepen Leo DELWAIDE had met zijn collega van de haven van Luik afgesproken dat, als Luik Antwerpen zou steunen in haar strijd tegen de havenuitbreidingen in Zeebrugge, Antwerpen dan een omleidingskanaal zou graven in het belang van de Luikse haven omdat dit het transport van steenkool en ijzererts vergemakkelijkte voor de toenmalige Waalse staalnijverheid. Of hoe de ene Vlaamse haven een akkoord sloot met een Waalse haven om een andere Vlaamse haven de das om te doen.

Een andere democratische opsteker was de reactie van de Spoorwegen op de mogelijke aanleg van het kanaal. De NMBS dreigde ermee, als het kanaal zou worden gegraven, de tarieven van de Spoorwegen te verlagen. Zo zouden de bedrijven geen gebruik maken van het kanaal en kiezen voor het spoor. Wat de bedrijven zoet in de oren klonk. Die drongen aan op de realisatie van het kanaal in de hoop dat de tarieven van de spoorwegen daardoor omlaag zouden gaan: of hoe het kanaal gegraven zou worden met de bedoeling er geen gebruik van te maken... Enkele jaren daarvoor was met het Hellend Vlak van Ronquières net hetzelfde gebeurd: toen verlaagde de NMBS haar tarieven ook en bleef de scheepslift van Ronquières er tot vandaag ongebruikt bijliggen, als toeristische attractie.

Van in het begin heeft Red de Voorkempen aangedrongen op het verbreden van het Albertkanaal. Wat nu wordt uitgevoerd. Hadden ze goed 30 jaar geleden naar onze raad geluisterd, het Albertkanaal zou intussen al lang verbreed zijn, tot meerdere glorie van de Antwerpse haven.

14. Politieke debatten

Een belangrijk debat had plaats in de Keurveldzaal van de Antwerpse dierentuin. De televisie filmde het debat en zond er een reportage over uit. Een ander debat trof de toenmalige CVP, initiatiefnemer van het kanaal, rechtstreeks in het hart. De CVP-jongeren van Antwerpen hadden zich immers bereid verklaard een debat over het kanaal mee te organiseren in hun eigen CVP-lokaal in Antwerpen. Ir. VAN DEN BERGH van de Diensten van het Albertkanaal kwam de aanleg van het kanaal verdedigen, maar bleek niet opgewassen tegen het argumentenvuur van Piet COPPENRATH. Het verzet tegen het kanaal in eigen CVP-rangen werd er niet kleiner op.

Volksvertegenwoordigers Karel POMA (PVV), Herman SUYKERBUYK (CVP) en André DE BEUL (VU), wilden naar aanleiding van het protest van Red de Voorkempen, het dossier inkijken. De volksvertegenwoordigers brachten de kwestie ter sprake in het parlement waardoor het probleem voor de eerste maal openlijk bediscussieerd werd op het politieke forum.

De actievoerders gaven aan het duwvaartkanaal-dossier een nationale dimensie, via de Bond Beter Leefmilieu (BBL). Ze richtten een Nationaal Comité tegen de Duwvaart op in december '73. Het duwvaartkanaal werd een symbooldossier voor de vele milieuaanslagen in Vlaanderen, zoals de dreigende aanleg van de A-24 in Limburg en de hetze rond het bedrijf Bayer-Rickmann te Brugge. Leefmilieu was een belangrijk politiek thema geworden.

Intussen broedden de actievoerders op een derde actie : de "Doemeling". Die was voorzien voor 2 februari '74. De actie werd ook de "Nationale Anti-Verdwazingsbetoging" genoemd. Enkele dagen voor die actie verscheen een kritisch rapport van een anoniem directielid van het Antwerpse Havenbedrijf. Die stelde als conclusie van zijn onderzoek dat het kanaal geen economisch nut had voor Antwerpen.

De "Doemeling" lokte opnieuw duizenden fietsers naar de Antwerpse Grote Markt. Daar werd o.m. één minuut stilte gehouden - een "stikstaking" -, terwijl alle fietsers met hun rijwiel op de grond gingen liggen. Guido VAN STEENBERGEN van de BBL sprak er, naast Luc VERSTEYLEN die de uitholling van de democratie aankloeg : "De Machtigen hebben geen contact meer met het volk en de mensen die wel voeling hebben met dat volk, hebben niets meer te zeggen."

Het pamflet dat toen werd verspreid, klonk behoorlijk grimmig en zette de toon voor een vastberaden en taai verzet, meer dan alleen een ludiek gebeuren dus. In dat manifest stond onder meer : "Luik geeft toe dat Antwerpen links blijft liggen bij het duwvaartkanaal en dat het een oogje heeft laten vallen op Rotterdam. En of dat nog niet genoeg is, eisen zij dat de vaartrechten op een redelijk niveau blijven. Dat is dan de zoveelste onrechtstreekse subsidie aan deze Luikse potentaten."

15. Keerpunt

Door de niet aflatende druk heeft vzw Red de Voorkempen in juni 1973 Karel BLANCKAERT (CVP) er toe kunnen bewegen om in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een interpellatie in te dienen over het duwvaartkanaal. Dit was nooit gezien : een fractieleider van een meerderheidspartij die de eigen

regering interpelleerde. Normaal valt dan de regering. In politieke middens was men sprakeloos.

De interpellatie is er nooit gekomen omdat de regering in paniek besliste een interdepartementale werkgroep op te richten die de zaak opnieuw moest bekijken in het kader van de door BLANCKAERT voorgestelde compensaties. Het kabinet van Openbare Werken werd aangeduid als plaats waar de werkgroep hoorzittingen zou houden. Die startten in december '73. Tegen eind februari '74 zou het eindadvies van de werkgroep op tafel moeten liggen. Met andere woorden : er werd niet gewacht op het afronden van de kosten baten-analyse van het Seso over het kanaal, de studie die in februari '74 nog volop aan de gang was. Daarenboven was de opdracht van de werkgroep bijzonder beperkt : de werkgroep mocht zich niet uitspreken over het project, en mocht alleen flankerende maatregelen voorstellen zoals het meten van de evolutie van de grondwaterstand terwijl de werken aan de gang zouden zijn...

Veel verschil heeft die werkgroep blijkbaar niet gemaakt. Want ook al verklaarde Eerste Minister Leo TINDEMANS dat hij zich zou neerleggen bij de eindconclusies van de werkgroep, van de activiteiten, laat staan zijn conclusies werd weinig of niets meer vernomen. Met de Doemeling van 2 februari '74, enkele weken voor de werkgroep zagezegd zijn rapport moest voorleggen, bleek de zaak van de baan. De Doemeling vormde vermoedelijk het keerpunt in de strijd tegen het kanaal.

Marcel VERBRUGGEN had intussen, in alle stilte, indringende gesprekken gehad met Leo TINDEMANS, Wilfried MARTENS en Karel VAN MIERT. Daarbij bleek dat geen van hen voorstander was van het kanaal. Veelbetekenend is de brief van Leo TINDEMANS, waarbij die zelf, onderaan de brief in handschrift en dus niet voor officiële registratie bestemd, bijschreef : "Ik blijf mijn best doen".

Dankzij de enorme weerklank van acties van vzw "Red de Voorkempen" en de dreiging die daarvan uitging naar de politiek toe, heeft de vzw de oprichting van een Staatssecretariaat voor het Leefmilieu geforceerd. Het is trouwens niet verwonderlijk dat de eerste milieustaatssecretaris Karel POMA is geworden. POMA durfde als vrijwel enig politicus zijn nek uitsteken in het dossier van het duwvaartkanaal. Zijn partij, de PVV, had de realisatie van het kanaal voor de duwvaart intussen al afgekeurd.

16. Beroepsverbod

Het overhandigen van de 85.000 handtekeningen aan staatssecretaris voor Leefmilieu Karel POMA via de "Trietseling" van 4 januari '75 was één der zwaarste acties en meteen ook de laatste. "Trietseling" was de samensmelting van "trein" en "fiets". Honderden fietsers namen de trein naar Brussel en verzamelden op de Grote Markt. Van daaruit trokken ze naar het staatssecretariaat voor Leefmilieu van POMA. Die werkte dus onder de voogdij van minister Leo TINDEMANS en zat uiteraard sterk onder druk van havenschepen Leo DELWAIDE, zijn partij- en streekgenoot.

De grote baas van de Standaardgroep, Albert DE SMAELE, was goed bevriend met havenschepen Leo Delwaide.

Delwaide bekleeg zich over de artikels van Paul STAES over de gevolgen van het geplande kanaal. Onder druk van de havenschepen sloeg De Smaele op tafel en riep: "Het moet gedaan zijn met die Staes!" Paul vloog van de Antwerpse naar de Brusselse redactie en kwam er terecht op de meest saaie afdeling van de redactie (de rewriting : het herschrijven van de berichten van de correspondenten). Waar het aanvankelijk de bedoeling was hem na enkele maanden op straat te zetten, werd hij uiteindelijk bevorderd tot lid van de reportageploeg. In een later stadium en na het faillissement van De Standaard en de overname door de groep rond André LEYSEN keerde hij terug naar de redactie in Antwerpen.

17. Kosten-batenanalyse

De laatste en beslissende stap van de strijd tegen het kanaal was het opstellen van een kosten- batenanalyse, uitgevoerd door het SESO (UFSIA) onder leiding van professor Piet VIRENQUE. Die overeenkomst werd bepaald tijdens een gesprek van prof. VIRENQUE in de woonst van de gebroeders STAES in Schoten. Daarbij werd uitdrukkelijk gesteld dat de studie vooral als doel had duidelijkheid te brengen, ook als Red de Voorkempen in het ongelijk zou worden gesteld. Het werd dus niet één van die studies waarvan de conclusie van tevoren al vastligt en een studie wordt geschreven die tot de gewenste conclusie leidt.

De nodige fondsen werden gehaald uit de massale verkoop van o.m. T-shirts en stickers, naast de financiële steun van baron KRONACKER van Kapellen en Karel HENS van het gelijknamige veevoederbedrijf : het kanaal zou doorheen de eigendommen van baron KRONACKER lopen (het Wolvenbos) en ook Karel HENS woonde in de buurt van het tracé, naast het feit dat zijn bedrijf langs de oever

van het Albertkanaal lag te Merksem. Hij pleitte ook voor de verbreding van het Albertkanaal als alternatief voor het kanaal voor de duwvaart.

Met de conclusies van de kosten-batenanalyse werden de voorstanders van het kanaal in het ongelijk gesteld. Daarenboven brak toen de economische crisis van eind jaren '80 los, en dat hielp ook een stuk. Een actie "Paal en Perk" die nog in het verschiet lag, werd uiteindelijk niet meer uitgevoerd : er kwamen voldoende signalen uit de politieke wereld dat de plannen in de ijskast zaten.

Feit is dat het jarenlang stil bleef rond het kanaal tot uiteindelijk het tracé, vele jaren later, definitief geschrapt werd van het gewestplan, na een ultieme poging van de overheid om op het kanaaltracé dan toch de tweede goederenspoorlijn aan te leggen. Wat ook werd verijdeld. Paul STAES, intussen Europarlementslid voor Agalev, stapte, na vruchteloze pogingen om een gesprek te regelen met Etienne SCHOUPPE, toen nog baas van de NMBS, onaangekondigd diens kantoor binnen en zei : " Als u de goederenspoorlijn aanlegt op het tracé van het kanaal voor de duwvaart, garandeer ik u een oorlog in de streek."

Uiteindelijk werd het tracé van het duwvaartkanaal jarenlang behouden omdat de zone op die manier gereserveerd bleef voor het kanaal en er dus geen verkavelingen en villa's konden opkomen. Totdat, op aandringen van Red de Voorkempen, het tracé gerangschikt werd als landschap door Johan SAUWENS (VU) toen minister verantwoordelijk voor het erfgoed.

18. Reorganisatie van Red de Voorkempen

Intussen rees de vraag naar een stevig uitgebouwde structuur binnen Red de Voorkempen. Voorgesteld werd om de werking van het comité uit te breiden naar alle milieuproblemen van de regio, en dit via van een overkoepelend orgaan

(Red de Voorkempen) waar vertegenwoordigers zouden in zetelen van de plaatselijke milieucomités.

Dat hield onder meer in dat het comité over statuten, een algemene vergadering, een dagelijks bestuur en een aantal werkgroepen zou beschikken, wat tot dan toe niet het geval was.

Het coördinerende comité zou samengesteld worden uit een afgevaardigde van elk duwvaart-groencomité en een afgevaardigde per werkgroep.

In 1974 was deze operatie voltooid. Vanaf toen kunnen we spreken van een volwaardig, slagkrachtig comité. Hierdoor groeide Red de Voorkempen uit tot een overlegplatform voor de groencomités van de verschillende gemeenten.

Red de Voorkempen overkoepelde de volgende actiecomités: Actiegroep Polders Leefmilieu (APOL), Groenkomitee Kapellen vzw, Milieubescherming Brasschaat, Schotens Actiekomitee Leefmilieu vzw (SCHAL), Actiekomitee Leefmilieu Sint-Job, Hart van de Kempen vzw, Komitee Beter Leefmilieu vzw, Leefmilieu Ranst, Gemeentelijke Raad voor Groen Voorziening, Groenkomitee Leefbaar Wommelgem vzw, Anders Gaan Leven-beweging, Groenkomitee 's-Gravenwezel, Groenkomitee Halle, Leefmilieu Oelegem, Groenkomitee Brecht, Groenkomitee Wijnegem, Groenkomitee Schilde, Beter Leefmilieu Westmalle, werkgroep Informatie Leefmilieu Zoersel. Daarnaast waren er samenwerkingsverbanden met: Bond Beter Leefmilieu, Nationaal Komitee Anti-duwvaartkanaal, Groenkomitee Nijlen, Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie, Groenraad Ekeren, Leefbare Noorderkempen (LENK), Groenkomitee Kalmthout, De Groene Fietzers, Elcker-ik en DE NEUS, Groenkomitee Wilrijk, Mortsels Actiekomitee Leefmilieu, Groenkomitee Hove, Werkgroep De Lei, Actiegroep Oude Stad AGOS.

Red de Voorkempen werd een coördinatiecomité dat de initiatieven in de strijd tegen het duwvaartkanaal uitstippelde, het financiële beleid verzorgde, toezicht hield op de uitvoering van de acties en de algemene principes bij de antiduwvaartacties bepaalde.

19. De rol van BBL

De " Fietseling" van oktober 1973 kreeg enorm veel bijklank en van toen af speelde de Bond Beter Leefmilieu een belangrijke rol in de actie van Red de Voorkempen. Als goed georganiseerde vereniging met een eigen budget, opende de BBL nieuwe wegen voor Red de Voorkempen. De Bond Beter Leefmilieu was van mening dat het verzet nog steeds vanuit de lokale groencomités moest komen en wilde daarom voornamelijk logistieke steun bieden. Door de krachten te bundelen en te coördineren zouden de latere acties meer armslag krijgen en konden ze op nationaal niveau gevoerd worden.

De stichtingsvergadering werd bijeengeroepen op initiatief van de Bond Beter Leefmilieu met als doel het actiecomité Red de Voorkempen te steunen in de strijd tegen het duwvaartkanaal Oelegem-Zandvliet.

Een eerste resultaat van de samenwerking was de formele opdracht aan het SESO voor de kosten- batenanalyse. Een tweede stap van de BBL was de oprichting van het Nationaal Komitee Antiduwvaart Oelegem-Zandvliet op 6 december 1973.

Bij de oprichting van het Nationaal Komitee waren zowat zestig milieuverenigingen aanwezig die zich aansloten bij het protest.

Het Nationaal Komitee stond onder de leiding van Hubert DAVID en Marc DUBRULLE, afgevaardigden van de Bond Beter Leefmilieu, Piet TIBOS van Leefmilieu Oelegem, Guido VAN STEENBERGEN van het Centrum voor Natuurbeschermingseducatie en Luc VERSTEYLEN en Piet COPPENRATH van Red de Voorkempen.

Marc DUBRULLE is één van de medestichters van de Bond Beter Leefmilieu en werd later nationaal secretaris en woordvoerder van deze overkoepelende milieuvereniging. Bij de Europese verkiezingen van 1979 was hij lijsttrekker voor AGALEV. Hubert DAVID is intussen voorzitter van de Vlaamse MiNa-raad.

Het Nationaal Komitee wou zoveel mogelijk prominente personen, partijen, vakbonden en verenigingen voor de acties winnen. Zij werden ook gevraagd hun steun te betuigen door een motie te ondertekenen.

20. Antiduwvaartmanifest : ook de basis van Agalev

Eén van de werkgroepen van Red de Voorkempen werd gelast met het opstellen van een Antiduwvaartmanifest. Het manifest verwoordde de grieven van de betrokken bevolking en daagde de overheid uit het tegenovergestelde te bewijzen.

Enkele fragmenten uit dit manifest:

"Amper twee jaar geleden begonnen enkele Voorkempense gemeenten hun strijd tegen het duwvaartkanaal. Wat eerst nog een verzet was tegen een plaatselijke schending van een erg beperkt leefmilieu, bleek al heel vlug de Voorkempense en zelfs de milieubelangen te overstijgen tot een regelrechte symboolstrijd".

"Symbool allereerst van alle andere bevolkingsgroepen overal in het land, die zich ook tegen hun plaatselijke schendingen gingen verzetten, maar even ontmoedigd af te rekenen hadden met de echte machtigen in dit land: even machtig als naamloos en ontrefbaar."

"Een symbool vooral van wat wij hoger betoogden: dat de echte machtigen in dit land die deze schendingen planden en uitvoerden alle voeling met het volk verloren hadden. Hoe konden zij anders projecten plannen die zo het volk de doodsteek zouden geven?"

"Het gaat dus niet meer om het redden van een boom of van zeventuizend hectaren groen, zelfs niet meer van heel de Voorkempen: het gaat hier gewoon om het redden van onze toekomst, niet alleen van die van ons leefmilieu, maar van heel ons democratisch bestel."

"Wanneer de strijd om het duwvaartkanaal verloren wordt, heeft geen enkele andere milieustrijd nog zin, en is ook de strijd om een echte democratie definitief verloren."

" Dit manifest zal dan ook worden voorgelegd, in naam van alle ondertekenende verenigingen, aan alle ministers, senatoren, volksvertegenwoordigers, partij- en vakbondsleiders, gouverneurs en provincieraadsleden, burgemeesters en schepenen van wie wij veronderstellen dat zij voor deze democratische rede nog vatbaar zijn en zich nog vrij genoeg kunnen opstellen om aan deze wens van vijftienzestigduizend kiezers daadwerkelijk gehoor te kunnen geven."

Dit manifest werd ook de inspiratiebron voor het latere AGALEV-Manifest dat bij de eerste verkiezingsdeelname in 1977 gepubliceerd werd. Dit levert alweer een bewijs op van de nauwe banden tussen de antiduwvaartbeweging en de beginnende partij AGALEV. Bij een vergelijking van beide documenten wordt duidelijk hoe ze zich onderling verhouden. Het AGALEV-manifest heeft zonder twijfel zijn wortels in de strijd tegen het duwvaartkanaal, grote delen zijn identiek aan elkaar.

Feit is dat de grenzen tussen Red de Voorkempen, Anders Gaan Leven, Groene Fietsers en uiteindelijk Agalev behoorlijk onduidelijk zijn. Het ene is vrijwel vanzelf voortgevloeid uit het andere. Je kan wel data naast mekaar leggen om zodoende oorzaak en gevolg op één lijn te krijgen, maar afgezien daarvan herleidt dit debat zich tot de discussie over de kip en het ei. Bepaalde figuren kunnen wel heel duidelijk verbonden worden met deze groepen, zoals Luc VERSTEYLEN zonder enige betwisting dé figuur was van de Groene Fietsers die hun eigen acties voerden, los van Red de Voorkempen en duwvaartkanaal.

Maar qua maatschappelijke dynamiek hangt het ene onafscheidelijk samen met het andere. Feit is eveneens dat figuren zoals Marcel VERBRUGGEN, Paul STAES en Piet COPPENRATH de basis hebben gelegd van de hele groene

evolutie die uiteindelijk geleid heeft tot Red de Voorkempen, groencomités, groene actiegroepen en Agalev.

21. In de politiek ?

In de loop van zijn geschiedenis werd Red de Voorkempen onder meer geconfronteerd met de vraag of het niet beter was zelf in "de politiek" te stappen om dan zelf mee aan de bron te zitten van de informatie en van de beslissingen, in plaats van er zo dikwijls als een kalf achteraan te moeten hobbelen. Zij die de eerste kreten in die zin lanceerden, werden er soms onterecht vies voor bekeken, anderen hebben het gedaan met soms wisselend succes.

Op de vergadering van Red de Voorkempen van november 1973 werd voorgesteld een politieke werkgroep op te starten. Die moest zich inlaten met maatschappijkritiek op alle mogelijke thema's. Het doel van deze werkgroep was om mensen te bereiken die uiteindelijk een hervorming van de politieke structuren zouden kunnen bewerkstelligen en ze te verenigen in een beweging.

De actiegroepen waren echter helemaal niet klaar of niet bereid om de stap naar de politiek te wagen en er zou nooit een politieke werkgroep komen. Dit voorstel toont aan dat er al in 1973 stemmen opgingen om verder te gaan dan het voeren van acties.

In februari 1974 deed Piet COPPENRATH opnieuw een oproep om zich politiek te engageren. Volgens hem zouden de groencomités steeds achter het net blijven vissen en belangrijke informatie blijven ontlopen als ze niet de stap naar de politiek wilden zetten. Om niet langer voor voldongen feiten te worden geplaatst, moest de "groene beweging" deze stap wagen.

COPPENRATH stelde het zo : "Wanneer niets gedaan wordt, loopt u twee verwijten tegemoet : gebrek aan moed en gebrek aan eerlijkheid van de actie. Indien er een ander beleid zou zijn, dan zouden onze actiecomités waarschijnlijk niet bestaan. Indien men dus niets doet om het wanbeleid om te buigen, dan is men met zichzelf niet consequent." Hij stond met dit standpunt echter vrijwel alleen. Grote tegenstanders waren Luc VERSTEYLEN en Paul STAES, ironisch genoeg werden zij zelf in de jaren tachtig twee boegbeelden van de groene partij.

STAES vreesde dat een groene partij onvoldoende succes zou hebben. In dat geval zou de overheid kunnen zeggen: "Och, kijk eens naar de magere uitslag van die groenen: het is maar dat", waarna de milieubeweging behoorlijk verzwakt uit

de strijd zou komen. Daarenboven werd gevreesd voor een leegloop van de milieubeweging, als gevolg van het feit dat allicht de meest actieve leden op politieke lijsten zouden belanden. Wat in meerdere gemeenten ook is gebeurd.

Hoe dan ook werd, in de schoot van Red de Voorkempen, voor het eerst de idee gelanceerd een eigen groene politieke partij te starten vanuit de antiduwvaartbeweging.

Tot vandaag blijken de meningen daarover verdeeld, ook al maken nog steeds mensen in alle oprechtheid de overstap van een leefmilieuvereniging naar de politiek, al dan niet als onafhankelijke op de lijst. Voor zover dat bij Red de Voorkempen in eigen rang is voorgekomen, is dat altijd gebeurd met de grootst mogelijke openheid en beslissende inspraak van de vereniging zelf en dus met het grootste vertrouwen. Toen Paul zich kandidaat wilde stellen voor de Europese lijst van Agalev, waar hij uiteindelijk verkozen werd, legde hij die beslissing eerst voor aan de Raad van Beheer van Red de Voorkempen. Van tevoren had hij gesteld dat, wanneer slechts één lid zou tegenstemmen of zich zou onthouden, hij zijn kandidatuur niet zou stellen. Het werd een unaniem "ja".

22. De Groene Fietsers

Het idee van de Groene Fietsers ontstond in de schoot van het actiecomité Red de Voorkempen in december 1973.

Foto:

Luc Versteylen

Luc VERSTEYLEN was de bedenker en nam de groep in handen.

Toch hadden de Groene Fietsers in essentie niets te maken met de strijd tegen het duwvaartkanaal in de Antwerpse Voorkepen. Ze waren er wel een gevolg van. Hun ludieke en altijd geweldloze manier van actievoeren kreeg heel wat aandacht in de media. De actiegroep wilde onmiddellijk kunnen optreden bij eventuele natuur- en milieuschendingen.

De Groene Fietsers was een groep van geëngageerde mensen die uitrukten om onverantwoorde milieuschendingen tegen te gaan daar waar de officiële beleidsorganen in gebreke bleven. De groep protesteerde op een efficiënte manier met telkens heel wat weerklank in de media.

De "Groene Fietsers", was een geuzennaam die ze te danken hebben aan de havenschepen van Antwerpen van toen, Leo Delwaide, die de actievoerders tijdens een interview zo noemde. Uit "eerbetoon" aan Delwaide werd de naam overgenomen.

Het imago van de groep was volks en vredelievend, maar ook bedreigend. Het actiemiddel was uiteraard de fiets, het vervoermiddel bij uitstek van de kleine man. De fiets is tevens het symbool voor acties van machtelozen. De Groene Fietsers pretendeerden de "Lionsclub" te zijn van de gewone man en kregen snel de sympathie van het volk. Het aantal leden van de actiegroep groeide langzaam aan vanaf 1975, met kernen in Antwerpen, maar ook in Brussel, Eeklo, Mechelen en Tieltinge.

De actiegroep beschikte over verschillende manieren om de aandacht te trekken bij een "schendalarm": de "fietsflop", het "belconcert" en de "schupploeg". Wanneer een grote groep fietsers zich aan de verkeersregels hield, door bijvoorbeeld met honderd achter elkaar te rijden, werd het autoverkeer volledig lam gelegd, vandaar de naam "fietsflop". Het "belconcert" sprak voor zich en werd de eerste keer gebruikt bij de "Doemeling", in februari 1974 op de Grote Markt in Antwerpen. Dat was ook meteen de eerste publieke actie van de Groene Fietsers. De actie van de "schupploeg" werd toegepast bij ernstige natuurschendingen. Alle Groene Fietsers gingen dan, gewapend met een kleine schop, naar de betrokken plaats en gooiden de gegraven putten op een symbolische manier weer dicht.

De Bond Beter Leefmilieu stond volledig achter het fietsinitiatief en verleende administratieve en financiële steun. Zo zorgde de BBL onder meer voor de groene-fietsersplaten, die als kenteken golden voor de actiegroep.

Wie lid werd, kocht een groene-fietsersplaat en was bereid om op elk moment van de dag in te grijpen bij een mogelijk "schendalarm", een acute schending van het leefmilieu.

23. Groene gordel

Te midden van het verhaal rond het kanaal voor de duwvaart speelde zich een ander groot dossier af in de Voorkempen. Deze Voorkempen was ooit onder meer de streek van de grote (kasteel)domeinen. Naast historische kastelen van vele eeuwen oud, hadden in de loop van vooral de 19de eeuw rijke handelslui kasteeldomeinen aangelegd in de Voorkempen : "hoven van plaisantie" die vooral tijdens de weekeinden werden bewoond door families zoals de Pret, Roose de Calesberg, Bracht, Frieling, Grüttering, Speth, Kreglinger en zovele anderen. In een gordel rond de stad, en vooral in de bosrijke Voorkempen, dook een hele reeks van dergelijke kasteeldomeinen op.

Een flink deel daarvan, vooral op het grondgebied van de gemeente Schoten, en later ook enkele bijzonder fraaie domeinen te Brasschaat-Kapellen, werd meegeslept in een verkavelingsroes die eind de jaren zestig opdook : de heropbouw van na de tweede wereldoorlog was voorbij, de eerste autowegen kwamen eraan en een massale stadsvlucht lokte de stedelingen naar al even massale verkavelingen "op de buiten". De tijd dus van de Kleine Landeigendom : de politiek lokte de stadsbewoners naar het "gezonde" platteland.

Projectontwikkelaars, banken en eigenaars van versnipperde privédomeinen verdienden fortuinen en de gemeenten liepen te pronken met hun stijgend aantal inwoners, wat onder meer de inkomsten van de gemeentekas en de lonen van burgemeesters en schepenen ten goede kwam. Dat dit ook massale leegstand en verkrotting in de centra en de rand van de steden veroorzaakte, leek niet meteen te worden ervaren als een echt probleem.

24. Het plan-BLANCKAERT

Totdat ook hier, bij de dreigende verkaveling van ronduit historische domeinen, de reactie niet kon uitblijven. Fractie leider in de Kamer voor de CVP, Schotenaar Karel BLANCKAERT, werkte een voorstel uit dat een hele reeks van grote domeinen, vooral in Schoten dus, voor het nageslacht zou bewaren en één grote groene gordel ten noorden van Antwerpen zou vormen : de domeinen Calesberg, Amerlo, De List, Vordenstein, Grüttering, Bosschaert de Bouwel, La Garenne en

het Fort van Schoten, samen een aaneengesloten groene gordel van onschatbare en onvervangbare waarde. Schijndael werd later wel grotendeels verkaveld, net zoals de Zeurt. Voor de prachtige historische domeinen Calixberg en Vordenstein werd de dreiging bijzonder acuut. Daarnaast lagen verkavelingsontwerpen klaar voor vrijwel alle grote domeinen : een onvoorstelbaar slagveld van honderden kavels die de groene rijkdom van de streek compleet naar de schroothoop verwees.

Mede op basis van informatie van BLANCKAERT publiceerde Paul STAES in het Nieuwsblad-Antwerpen opnieuw een artikelenreeks met interviews van de betrokken kasteelheren en met bekendmaking van de massale verkavelingsdreiging. Dat heeft niet alleen mede aanleiding gevormd voor het uiteindelijke plan-BLANCKAERT maar alarmeerde ook de diensten van Stedenbouw-Antwerpen. BLANCKAERT legde aan al de eigenaars een plan voor ter behoud van hun (familie)domeinen : sommige kasteelparken waren al vele eeuwen in bezit van dezelfde families die fortuinen hadden gestopt in het onderhoud en de uitbouw van hun domeinen. Het behoud daarvan woog ook voor hen uiteraard zwaar. Mits de nodige financiële vergoedingen zouden de eigenaars afzien van verkaveling en hun domein inschakelen in één grote groene gordel. De meeste kasteelheren stemden daarmee in, maar de familie de Pret van Vordenstein niet. Die wilden de verkaveling doorzetten, de staat kwam tussenbeide via Karel BLANCKAERT die minister van Openbare Werken en partijgenoot Jos DE SAEGER kon warm maken : na lange procedures werd Vordenstein gered, waarbij de gemeente Schoten soms lelijk in de knel werd genomen. De staat werd uiteindelijk veroordeeld tot het betalen van 500 miljoen (toen een smak geld). Dat was de "compensatie" voor een in feite niet geleden en dus louter speculatieve "schade" : omdat de familie de Pret haar verkavelingsplannen en dus de bestemming op het gewestplan niet kon doorvoeren, kostte het wijzigen van bestemming van woonpark naar parkzone voor het domein Vordenstein de staat een half miljard frank, ook al had de staat de bestemmingen op dat gewestplan uiteraard zelf vastgelegd. De overheid had zichzelf dus de das omgedaan.

25. Stadsrandbos

Jacques van HAVRE van De List, die het plan-BLANCKAERT aanvankelijk steunde, zette uiteindelijk ook door en drong aan op de verkaveling van zijn domein. Daar ging het om een inzet van 470 miljoen, geld dat de staat niet had of niet wilde besteden aan "een tweede Vordenstein", zodat van HAVRE een akkoord bereikte met Marc EYSKENS (CVP), toen staatssecretaris voor Ruimtelijke Ordening en Streekeconomie. Hij kreeg de toelating om een deel van

zijn domein (ten zuiden van de nieuwe autoweg) te verkavelen in kleinere kavels : dat bracht meer op. Hij zou echter een deel van zijn domein ten noorden van de autoweg, qua natuur het meest waardevolle, afstaan aan de gemeente Schoten. De kwestie bleef jaren aanslepen, maar uiteindelijk stelde het Hof van Beroep van Antwerpen de familie van HAVRE in het ongelijk zodat een deel van het vroegere domein nu, met groene bestemming, in handen komt van de gemeente die eerlang een beheerder zal aanstellen.

Ook al kwam het niet tot één groot groengebied onder één natuurbeheer, toch bleven de meeste domeinen gespaard. Nog onlangs schonk de overleden weduwe ACKERMANS-VAN HAAREN haar domein Pulhof (ook Verbrand Hof genoemd) in Wijnegem aan de provincie. Dat belet dan anderzijds niet dat de strijd voor het behoud van andere domeinen zoals het Hof ter Linden en De Zetten (familie van HAVRE) in Schilde-'s-Gravenwezel nog volop aan de gang is, vooral als gevolg van lichtzinnige inkleuringen op het gewestplan. Tot vandaag betalen wij nog de tol, ondanks inspanningen om de biodiversiteit Europawijd te verhogen, van burgemeesters en schepenen van het verleden die ook in de Voorkempen zomaar eventjes tientallen hectaren open groene ruimte verkwanselden omdat de betrokken domeinen als woonpark en niet als natuurgebied of parkzone op het gewestplan verschenen, mede gesteund door het feit dat in de adviescommissies ingesteld door de overheid, die moesten oordelen over de voorgestelde bestemmingen op het gewestplan, onder meer wel de vertegenwoordigers van de jeugdbewegingen zetelden, maar niemand van de milieu- of natuurbeweging.

In een latere periode kwam de provincie via de gouverneur nog tussenbeide om onschatbare domeinen te Kapellen zoals Eikelenberg en Oud Eikelenberg voor verkaveling te vrijwaren. Uiteindelijk belandden al die grote groene oases, samen met de al even indrukwekkende militaire natuurgebieden van Brasschaat-Maria ter Heide (Groot en Klein Schietveld, Franse Heide), in het provinciale project "stadsrandbos Antwerpen-Noord" conform het provinciaal structuurplan. Momenteel zijn inspanningen aan de gang om een deel van die grote domeinen in Kapellen, Brasschaat en Schoten (Peerdsbos) onder één beheer te krijgen.

Je kan dus rustig stellen dat ook hier voor elke vierkante meter groen zwaar werd geknokt, onder meer door Red de Voorkempen. En ook hier speelde de pers een opvallende rol : BLANCKAERT kwam immers zijn plan graag voorstellen aan de verslaggever van Het Nieuwsblad- De Standaard om zo publieke steun te krijgen.

Op een bepaald moment probeerde BLANCKAERT de kwestie van het duwvaartkanaal te koppelen aan dat van de grote groene domeinen : in ruil voor

het aanvaarden van het kanaal zouden alle domeinen in de buurt gegarandeerd open en groen bewaard blijven, een voorstel dat door Red de Voorkempen werd afgeschoten als koehandel.

26. Afvalstroom

Een ander zwaar dossier dat de Voorkempen rond diezelfde periode jarenlang belastte, was de grotendeels illegale handel in giftige, chemische afvalstoffen. Het feit dat, via de Schelde, het Albertkanaal en het kanaal Schoten-Dessel de Voorkempen open liggen voor scheepvaartverkeer en er anderzijds meerdere verlaten kleiputten in de streek lagen, betekende onder meer dat allerlei dubieuze transporten de streek doorkruisten.

De ellende begon langsheen het Albertkanaal te Schoten. Vooral het toenmalige actiecomité Schal (Schotens Actiecomité Leefmilieu) organiseerde hier reeksen acties tegen de afvalbaronnen. Een eerste stapelplaats van bijzonder gevaarlijke stoffen op de terreinen van AAE, nabij de grens met Merksem, zorgde voor heel wat opschudding. Een tweede bedrijf op Schotens grondgebied was EMS (Exploitatiemaatschappij-Schoten, verwijzend naar het moederbedrijf EMK of exploitatiemaatschappij-Krimpen dat in Krimpen aan de Ijssel in Nederland lag), gelegen naast de Hoogmolenbrug, bedrijf dat chemische afvalstoffen mengde in diesel voor huisbrandolie. De afvalolie werd tegen betaling bij bedrijven (o.m. garages) opgehaald en ook massaal vanuit o.m. Nederland aangevoerd. De prijs lag hoog : er moest door de bedrijven niet alleen betaald worden voor het ophalen van de afgedraaide olie maar ook voor de dure verwerking ervan. In feite werd er helemaal niets verwerkt en werd de afvalolie met stookolie gemengd en als brandstof verkocht : meer dan dubbele winst dus. De chemische rommel brandde prima. Klanten werden o.m. gevonden bij serrehouders die groenten en bloemen kweken en die hun serres zowat de helft van het jaar moeten verwarmen. De olie werd alsmaar duurder en het handeltje dus des te rendabeler.

Eén van de meest beruchte verhalen is hier dat van serrehouder VLAEYMANS aan de Lispersteenweg te Boechout, die o.m. door EMS van "brandstof" werd voorzien. VLAEYMANS voerde de verbrandingsresten met de kruiwagen af, tot de bodem van de kruiwagen eruit viel als gevolg van de bijtende chemische afvalverbrandingsresten. Een meisje dat met haar ouders aan de overzijde van de Lispersteenweg woonde en de chemische dampen lange tijd moest inademen, is overleden met - na onderzoek - allerlei chemische stoffen in het bloed. Het gerechtelijk onderzoek heeft de band met de "brandstof" van VLAEYMANS - EMS nooit vastgelegd, maar de twijfels zijn bijzonder groot.

27. Aanslagen

Een ander bedrijf dat eveneens afval mengde in brandstoffen had zijn eigen procedure : als de klanten reclameerden omdat de nog vrij nieuwe branders van hun centrale verwarming het lieten afweten en dus vragen rezen over de kwaliteit van de brandstoffen, kregen die van het bedrijf meteen een nieuwe brander aangeboden. Het afvalbedrijf lag - toevallig - net naast een bedrijf dat brandstoffen verhandelde en dat tot vandaag nog steeds doet. Paul STAES van Schal ging op zoek naar een ondergrondse leiding die de afvalstoffen van het afvalbedrijf naar het brandstoffenbedrijf voerde en vond die ook. Het afvalstoffenbedrijf werd uiteindelijk gesloten en ontmanteld, het brandstoffenbedrijf is dus intussen nog steeds in werking.

De meest kwalijke praktijken kwamen aan het licht in de afvalbedrijven EMS, geleid door de Nederlander Cornelius LAGENDIJK, en MAES-EELEN. Op een ogenblik dat STAES de praktijken bij EMS van op een heuvel naast het terrein bekeek in het kader van een reportage voor Het Nieuwsblad, werd hij door LAGENDIJK beschoten met een geweer.

Bij MAES-EELEN lagen de honderden afvalvaten vol toxische smurrie, meters hoog opgestapeld, jaren lang. Een belangrijk deel ervan was compleet doorgeroest. Het geknoei ging er zo ver dat MAES bij "controle" door de Openbare Afvalstoffenmaatschappij (OVAM), de te onderzoeken "stalen" zelf aanbood aan de controleur van de overheid. Uiteraard waren die altijd in orde. OVAM kondigde zijn controlebezoeken ook altijd van tevoren aan bij de te controleren bedrijven. Hier ging het dan zover dat de "controleur" van de overheid de stalen niet eens zelf nam, maar ze in ontvangst nam van exploitant MAES zelf. STAES nam ooit foto's van een grote put die MAES gegraven had op zijn terrein en waar, zonder enige vorm van afscherming, de afvalstoffen massaal werden geloosd in de zandgrond, met o.m. de wateropvanginstallaties van PIDPA (producent van drinkwater) op een afstand in vogelvlucht van nauwelijks twee kilometer. Voor de verzamelde pers werd aangetoond in welke mate de zandige ondergrond er verzadigd was van afvalolie : als je met een spade één steek diep een putje maakte, kwam de olie meteen opgeborreld. Uiteraard hadden de enkele omwoners die achter EMS en MAES-EELEN woonden, meer dan één bedenking bij de handel en wandel van de beide bedrijven. Die werden, na aanhoudende druk van Schal, uiteindelijk gesloten met o.m. een flinke saneringskost als milieuerfenis voor de gemeenschap.

28. Nederlandse rotzooi

Verlaten kleiputten, zoals onder meer in Westmalle en Brecht, vormden een tweede afvalprobleem. Tot vanuit verlaten loodsen in St.-Lenaerts toe stonden tankwagens hun smerige inhoud te lozen in de waterpartijen van de uitgegraven kleiputten. Tot ze op heterdaad werden betrapt. In Malle was het terrein van Repac waar eindeloze stromen afval in verdwenen, enorm groot. Maanden en maandenlang getuigden omwoners van de slierten tankwagens die op- en afreden om hun rotzooi in de Kempense zandgronden te storten. Tot vandaag toe moeten verluchtingspijpen op het terreinen ervoor zorgen dat de gassen van het rottende afval in de bodem worden afgevoerd, wat leidt tot nog steeds voortdurende stankwalmen die de hele buurt er verpesten.

Een belangrijk deel van deze tankwagens kwam helemaal vanuit Nederland (met klinkende namen zoals Lekkerkerk) om hun rotzooi kwijt te raken. Na de Voorkempen en de Noorderkempen reden de Nederlandse afvalstromen in colonne naar de Rupelstreek en tot diep in Wallonië toe. De Actiegroepen Leefmilieu Rupelstreek (ALR) met Eddy STUER leverden jaren slag met onder meer Vlaamse en Nederlandse afvalbaronnen en met de plannen van de provincie Antwerpen om de oude kleiputten in de Rupelstreek te vullen met afval, een plan dat uiteindelijk werd verhinderd.

Samen met de actiegroep Benegora-België (Belgisch-Nederlands Grensoverleg Regio-Antwerpen) ging Red de Voorkempen zover om de autoweg aan de grensovergang met Nederland richting België te blokkeren om zo te wijzen op de afvalstromen vanuit het milieuvriendelijk genoemde Nederland : niet moeilijk als je je rotzooi gewoon de grens overbrengt en het daar bij de burens in de natuur kiepert. Tot in het centrum Nieuwspoor in Den Haag toe werden persconferenties georganiseerd om, met bewijzen in de hand, aan Nederland duidelijk te maken dat de dubbelzinnigheid wel best ophield.

Dezelfde afvalstromen kwamen ook, zowel vanuit Nederland als Vlaanderen, terecht op de stedelijke stortplaats van de Hoge Maey in Antwerpen. Chauffeurs beschikten er zelf over sleutels van het stort en konden er dus ongemerkt komen storten wat ze kwijt wilden. De troep ligt er tot vandaag nog. Samen met Fons MEES liep STAES het stortterrein af en vond er zelfs een open en bloot asbeststort, totaal tegen alle regels in. Dat werd aanvankelijk ontkend door de bevoegde Antwerpse schepen, tot hij zich realiseerde dat hij er zelf tot over de knieën in stond : een beeld dat 's avonds in het tv-journaal belandde en mee zorgde voor een meer verantwoord en waterdicht systeem van beveiliging en toezicht op die Hoge Maey. In o.m. radiodebatten met Antwerpse schepenen

zoals Yvonne JULIAMS kloeg Red de Voorkempen het onverantwoorde afvalbeleid van de stad Antwerpen aan.

Uiteindelijk bereikte Red de Voorkempen een akkoord met de toenmalige minister voor Volksgezondheid : ofwel zou die zorgen voor een sluitende afvalwetgeving, ofwel zou Red de Voorkempen en betoging organiseren voor de deur van het kabinet van de minister. Waarbij de minister koos voor een sluitende wetgeving die er dan ook na enkele maanden was.

29. In het Hart van de Kempen

Meer van de meest opvallende milieugroepen in de Voorkempen vond je in Halle-Zoersel, beweging die uiteindelijk uitmondde in de fusiegroep "Hart van de Kempen". De groene krachten daar begrepen perfect dat de eigen problematiek in een regionaal verband moest worden geplaatst dat de bescherming van het milieu een goed ruimtelijk beleid nodig had.

De groene beweging begon er in '68 en leidde in '70 tot het "Groencomité Halle", onder de leiding van Daniel WILLAEYS. In '72 wijzigde de groep zijn naam in "Werkgroep Leefmilieu Halle-Kempen" ('72), terwijl in Zoersel de "Werkgroep Informatie Leefmilieu Zoersel" (WIL) ('72) wordt opgericht, met o.m. Rom DE COCK, Staf VERBIEST en Stef HAESAART. Ook in '72 wordt de "Vrienden van het Boshuisje en het Zoerselbos" opgericht, terwijl in Halle de familie WILLAEYS de "Vereniging voor Ecologische Land- en Tuinbouw" (VELT) lanceert.

Daniel en Aleide WILLAEYS-LAGROU wezen er destijds in een interview op dat de opstelling van het gewestplan een cruciaal gebeuren vormde, waarbij de belangrijkste knelpunten in de Schijnvallei lagen. Ook bij WIL legden ze de nadruk op het grote belang van het gewestplan.

In '76 brak ook het protest los tegen de uitbouw van het vrijwel ongebruikte NAVO-vliegveld van Oostmalle tot een vracht-luchthaven, met alle aan- en afvoer van goederen erbij, plan dat na een maandenlange campagne werd afgevoerd.

Leo CAUTEREELS van de "Vrienden van het Boshuisje en het Zoerselbos" wijst erop dat, net zoals bij het kanaal voor de duwvaart, de strijd voor het behoud van het Zoerselbos, vrijwel 400 ha. ongerept en aaneengesloten bos, bij aanvang vrijwel hopeloos was. De palen voor de elektriciteitsleidingen stonden al ten dele volgens het stratenpatroon in de grond. De opbrengst van die enorme verkaveling zou gigantisch zijn.

Leo : " Het werd uiteindelijk één van de mooiste overwinningen van de milieubeweging in de streek. Eén van onze belangrijkste troeven was dat wij, via goede contacten met de ambtenaren, in elke fase van de strijd erg goed op de

hoogte waren van wat er gebeurde op alle plaatsen waar de beslissingen vielen. De klassering van het Zoerselbos was ons enige doel, en daar week alles voor." Ze haalden hun slag dus thuis, net zoals ook de Schijnvallei en, uiteindelijk, het tracé van het antitankkanaal geklasseerd werden.

Uiteindelijk werd in '76 "Hart van de Kempen" opgericht, als dé milieubeweging van Zoersel en Halle, onder meer met een uitstekend tijdschrift en een intens netwerk van groene krachten in de hele aangrenzende regio. In die periode fusioneren ook de groencomité's van Oost- en Westmalle

In '84 brak de hel nog eens los toen bekend werd dat Union Carbide op de grens van Oostmalle en Zoersel een opslagplaats wilde bouwen. Toenmalig milieuminister Jan LENSSENS (CVP) trok de vergunning uiteindelijk in.

Opvallend is dat de meest actieve milieubewegingen van de Voorkempen, zoals ook het Polders Actiecomité Leefmilieu (APOL) met o.m. Fons MEES, Ludo KOCH en Roger TORREMANS, tegelijk ook bijzonder actief waren in de vredesbeweging en in de 3de wereld-beweging, tot vandaag toe.

30. De tweede adem

Begin jaren '90 was het relatief stil bij Red de Voorkempen. De vereniging "sliep" een aantal jaren en werd "geleid" door mensen die deze slaap niet echt hebben verstoord.

Zowat tien jaar later, rond 2000, wilden de toenmalige beheerders Red de Voorkempen ontbinden. Paul STAES is hier, samen met Luc MELIS die toen al enige tijd lid was van Red de Voorkempen, fel tegenin gegaan tijdens een vergadering op het kasteel van Schoten. Paul stelde voor het aantal samenkomsten te beperken en elk lid van de raad van beheer verantwoordelijkheid te geven in slechts één dossier om het engagement niet te zwaar te maken en iedereen toch te laten meewerken aan de groep. Daar werd mee ingestemd, en Paul werd opnieuw voorzitter.

Foto: Luc Melis

Paul kreeg daarbij de volle steun van Luc MELIS, toen gemeenteraadslid voor Agalev in Brecht en huidig secretaris van Red de Voorkempen.

Luc heeft 25 jaar milieustrijd achter de rug in Brecht en omstreken, waarvan 14 jaar als gemeenteraadslid. Vooral de massale verkavelingsplannen in Brecht zaten hem hoog. Al wie vandaag Brecht binnenrijdt en bewonderend naar de molen kijkt, mag beseffen dat dit vooral de verdienste is van Luc : hij verhinderde de afbraak van de molen en zette de restauratie in gang. Tientallen hectaren biologisch waardevolle gronden hebben hun overleving te danken aan Luc, die onder andere meer dan 400 bezwaarschriften indiende.

In februari 2000 kwamen verschillende actiecomités samen. Zij praatten o.m. over de geplande tweede goederenspoorverbinding voor de haven. Er werden alternatieven en nieuwe plannen op tafel gelegd : het Romboutstracé (genoemd naar bedenker Jef ROMBOUTS) en een nieuwe spoortunnel via Liefkenshoek-tunnel. Ook de Oosterweelverbinding kwam op de proppen. Paul nam het initiatief om de tegenstanders van de tweede goederenspoorlijn langs de ring (R1) in Antwerpen uiteindelijk samen te brengen in Red de Voorkempen. De actiegroep kreeg hierdoor een tweede adem.

Nieuwe figuren waren o.m. Jef ROMBOUTS (actiegroep Winkelstap in Schoten), Ludo VERSTRAETE (Red Hof ter Linden in 's Gravelwezel), Paul LERMYTTE en Monique VAN DOUSSELAERE (actiegroep Ertbrugge, Deurne), Dirk WEYLER (Stop de Trein-Ring), Jaak PEPELS (milieuraad Wommelgem), Filip HELSSEN (milieuraad Schilde), Katrien DE MAEYER (ledenblad), Dirk DEMEY (milieuraad Ranst), Dries ROMBOUTS (erfgoedraad Schoten). Paul gaf het voorzitterschap van Red de Voorkempen na enige tijd op eigen voorstel door aan Jef ROMBOUTS, ook vandaag nog voorzitter.

De ploeg bestond uit vrijwel volledig nieuwe gezichten. De voortrekkers van toen zoals Piet COPPENRATH en Luc VERSTEYLEN zaten niet langer in Red de Voorkempen, al bleven de banden sterk. Anderen hadden zich teruggetrokken, waren uitgeweken of overleden. Fons MEES, Luc MELIS en Paul STAES zijn zowat de enigen die nog overblijven van de eerste ploeg van Red de Voorkempen.